

Охтирський слід Великого Кобзаря

Напередодні 200-літнього ювілею Т. Г. Шевченка мешканці давнього козацького містечка Охтирка, заснованого ніби поляками 1641 року, писали російському царю Олексію Михайловичу: "городок поставлен о Хтирь", тобто на річці Хтирі – притоці Ворскли, шукають зв'язків поета чи перебування Т. Шевченка на Охтирщині. На жаль, прямих документальних підтверджень перебування самого поета, його творів у спогадах, "Щоденника" чи його друзів не знаходимо.

Проте є цікавий момент – лист Т. Г. Шевченка, відправлений з Охтирки, про що вказує поштовий штемпель "Ахтырка, Харьковской губернии, 14 августа 1846 года"

У бібліографічному довіднику Жура, в якому дослідник намагався день за днем простежити життєвий шлях поета, цей день не значиться. Зразу зазначимо, що цей лист Шевченка міг бути переданий знайомим поета для відправки поштою з якого-небудь села, де поштового відділення взагалі не було. Ось цей незнайомиць, мабуть, і відправив його з Охтирки. Але й це невідоме нам село повинно бути десь на Охтирщині. Ну, не міг же Шевченко, перебуваючи, наприклад, у Полтаві, відправляти листа із Охтирки. Нелогічно! Різні місцеві краєзнавці та бібліографи Шевченка пов'язують цей факт з особою самого одержувача цього листа – Пилипом Миколайовичем Корольовим, який з 1844 року працював у сільгоспінституті містечка Горки Могильовської губернії і був ніби родом із Слобожанської Харківщини, куди входила й Охтирка. Але навіть тогочасного місця народження цього Корольова немає.

Ну, й що? – скаже дослідник. Цей лист навіть не дійшов до адресата. Інше припущення, що Шевченко міг тоді зустрітися в Охтирці з відомим поетом Яковом Щоголевим. Але на той час він жив у Харкові. Чи мало з ким міг зустрічатися Шевченко в Охтирці під час своєї роботи в археографічній комісії та при малюванні своєї "Живописної України".

Думаю, що причину треба шукати зовсім не там і не з тими приятелями Шевченка. Сам поет згадував, що під час навчання у Ширяєва він заприятелював з трьома братами-кріпаками (відпущені на волю 1843 року) Григорієм, Федотом та Данилом Ткаченками – уродженцями села Грунь, що на Охтирщині. Особливо міцні й тривалі були стосунки Шевченка з Федотом Леонтійовичем Ткаченком, з яким художник Шевченко у 1841-1842 роках жив на одній квартирі, навчаючись разом в Академії мистецтв у класі Карла Брюллова. А це вже досить міцне знайомство чи й дружба. Я, наприклад, і через 50 років з дня закінчення вишу радо зустрічаюся з кожним своїм однокурсником, з яким ділив останній краєць хліба. У 1842 році Федот Ткаченко отримав звання вчителя малювання й осів у Полтаві, звідки регулярно відвіду-

вав рідну Грунь. Це зовсім недалеко від Полтави! У Полтаву Шевченко надсилав Ткаченку листи, а влітку 1845 року навіть приїхав у це місто і гостював у свого товариша по Академії, якого вважав за щирого й близького друга. Той обіцяв йому знайти "чорноброву курносеньку" наречену на прохання самого поета.

Ймовірно, що з його допомогою Шевченко знайомився не лише з Полтавою, її історичними місцями, а, можливо, й Охтиркою, з селом Грунь, відомим історичним археологічним містечком Більськом, що на межі двох областей, з Охтирським монастирем та іншими культовими спорудами. Саме тоді, десь у вересні 1846 року, Шевченко міг бути з Федотом Ткаченком на Охтирщині, а свого листа відправив з Охтирки тому, що у Груні не було на той час поштового відділення. Ось такий розвиток подій того часу міг бути найвірогіднішим для пояснення місця відправки Шевченківського листа з Охтирки в Білорусь.

Про це може свідчити у якійсь мірі саме доручення київського генерал-губернатора Д. Бібікова Шевченку по збору відомостей:

1-е. Про народні перекази, місцеві повісті і сказання і пісні, і всього, що Ви знаєте, скласти опис, а пісні, оповідання і перекази – наскільки можна списати у тому вигляді, як вони є.

2-е. Про видатні кургани й урочища, де і в якому місці вони є і які про них існують перекази і оповідання, а також й історичні відомості. З цих курганів зняти ескізи щодо їх форми і величини та описати кожний за зібраними відомостями.

3-є. Оглянути видатні монументальні пам'ятники і давні будівлі і скласти їх описи, щоб можна було розпорядитися зняти з них наступного року рисунки. Якби де Ви мали можливість дістати які-небудь старожитності, письмові грамоти і папери, то такі надіслати до мене, або, визнавши, де вони знаходяться, про те доповісти. Цього року поїдете до Почаївської Лаври, то зніміть загальний зовнішній та внутрішній вид Лаври.

Всі зібрані Вами відомості, описи і рисунки при поверненні Вашому в Київ представити мені" (Документи, 129).

Шевченко добре знав майже всі частини України, тому й об'їздив у 1846 році різні місця. А нам, сучасним історикам і краєзнавцям, постає питання – документально і точно зібрати всі дані про перебування Шевченка на Сумщині.

Борги Шевченкові треба сплачувати всім!

Б. МАНЖЕЛА,
шевченкознавець.

